

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Національної академії
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

24 .04 .2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Зайцева Дмитра Олександровича «Реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 28 вересня 2021 року, протокол № 18

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри кримінального процесу від 15 квітня 2025 року

Присутні:

кафедра кримінального процесу: т. в. о. завідувача кафедри, доктор юридичних наук, професор Таран О.В. (голова засідання); кандидат юридичних наук, доцент Хабло О.Ю. (науковий керівник); професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Римарчук О.В. (рецензент); професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент Іваницький С.О.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Зарубей В.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Заїка С.О.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мельник О.В.; старший викладач кафедри Симчук А.С.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Соловйов Е.П.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Чурікова І.В.; ад'юнкт денної форми навчання Зайцев Д.О.;

кафедра кримінальної юстиції ННІПП: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хахуцяк О.Ю.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Галаган О.І. (рецензент); професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент, Макаров М.А.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Письменний Д.П.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Никоненко М.Я.; професор кафедри, кандидат

юридичних наук, доцент Степанова Г.М.;

кафедра криміналістики та судової медицини: професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Чорноус Ю.М.;

відділ організації наукової діяльності: старший науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук Бондар С.В.

Були присутні 4 докторів наук та 13 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження ад'юнкта денної форми навчання кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ Зайцева Дмитра Олександровича «Реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Ад'юнкт Зайцев Д.О. доповів про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, здобувачем доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформулювала та обґрунтувала новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлюється низкою важливих чинників як правового, так і практичного характеру. У сучасному демократичному суспільстві, що базується на принципах верховенства права, особливого значення набуває забезпечення балансу між інтересами особи та держави, між реалізацією прав людини та необхідністю втручання у ці права з метою досягнення легітимних цілей кримінального провадження, боротьби зі злочинністю, забезпечення публічного порядку та національної безпеки. Одним із ключових прав, які перебувають під особливим конституційним захистом, є право на недоторканність житла та іншого володіння особи, закріплене у статті 30 Конституції України, статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також у статтях 233–236 Кримінального процесуального кодексу України. Утім, попри закріпленість цього права в основних джерелах, практика його реалізації й обмеження викликає численні правові, етичні та процесуальні дискусії, насамперед у зв'язку з недосконалістю механізмів судового контролю, відсутністю сталої практики тлумачення критерію “пропорційності” та наявністю зловживань з боку органів досудового розслідування.

Окреме значення має той факт, що принцип пропорційності, хоч і є загальноновизнаною складовою правової держави та інструментом балансу між правами і повноваженнями, на рівні національного законодавства не завжди

має чітке і прикладне вираження. У контексті обмеження права на недоторканність житла, зокрема при проведенні обшуків, огляду, виїмки, тимчасового доступу до речей і документів, постає питання: чи відповідає втручання у приватну сферу особи критеріям законності, необхідності та співмірності? У багатьох випадках суди або органи слідства обмежуються формальним посиланням на статтю закону без належного обґрунтування, чому саме це втручання є виправданим і не перевищує меж допустимого. Це призводить до практики, коли порушення права на недоторканність житла трактується як звичайна процесуальна дія, а не як винятковий захід, що повинен відповідати найвищим стандартам обґрунтування і контролю.

Ситуація ускладнюється і тим, що у воєнний період, в умовах підвищеної загрози національній безпеці, зростає кількість втручань у житлову та іншу приватну сферу особи з боку правоохоронних органів. Водночас не відбувається належного перегляду процесуальних стандартів з урахуванням принципу пропорційності, що створює небезпеку звуження прав людини без достатніх підстав. Таким чином, наявність дисбалансу між публічними інтересами та індивідуальними правами, між реальним захистом житла та риторикою законності, породжує гостру потребу у комплексному теоретико-прикладному дослідженні механізму реалізації принципу пропорційності саме у сфері обмеження недоторканності житла.

Не менш важливою передумовою актуальності обраної теми є практика Європейського суду з прав людини, яка вимагає від держав-учасниць створення таких правових механізмів, які забезпечують ефективний захист прав, зокрема в аспекті статті 8 Конвенції. У численних рішеннях проти України Суд зазначав порушення саме в частині необґрунтованого або надмірного втручання у житло, вказуючи на відсутність належної оцінки необхідності заходу або відсутність ефективного судового контролю. Такі рішення, як «Криволапов проти України», «Богатова проти України» тощо, ілюструють системні проблеми у сфері застосування заходів, що зачіпають сферу приватного життя, житла, комерційного володіння, і вимагають від національного законодавця удосконалення нормативної бази, а від наукової спільноти – вироблення доктринальних підходів до тлумачення й оцінки пропорційності у конкретних ситуаціях.

Окрім того, в умовах гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу та реформування судової, правоохоронної та кримінальної юстиції, особливої ваги набуває необхідність інтеграції європейських принципів, включно з принципом пропорційності, до національного правозастосування. Це означає не лише декларативне визнання цього принципу, а й впровадження конкретних процесуальних механізмів його дії – обов'язкового тесту на пропорційність при зверненні із клопотанням про обшук, належного структурування ухвали суду, прозорого механізму перевірки та оскарження тощо.

З огляду на це, актуальність дослідження реалізації принципу пропорційності при обмеженні права на недоторканність житла чи іншого володіння зумовлюється як недостатністю нормативної деталізації й

нестабільною судовою практикою, так і необхідністю розбудови ефективних інституційних гарантій захисту особистої сфери людини відповідно до європейських стандартів прав людини. Дослідження цього питання має не лише науково-теоретичне значення, а й вагоме практичне спрямування, оскільки сприятиме формуванню якісних підходів до правозастосування, зміцненню гарантій захисту особи від свавілля держави, вдосконаленню правового механізму контролю за процесуальними втручаннями та підвищенню рівня дотримання прав і свобод в Україні.

Мета дослідження полягає в формуванні теоретичних положень і розробці науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо належної реалізації принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння у кримінальному процесі України.

Для досягнення зазначеної мети перед дисертаційним дослідженням поставлені наступні *завдання*:

- здійснити історико-правовий аналіз виникнення та становлення принципу пропорційності у сфері національних і міжнародних кримінальних процесуальних відносин;
- визначити місце принципу пропорційності у системі засад кримінального провадження;
- розглянути принцип пропорційності як гарантію права на недоторканність житла чи іншого володіння особи у кримінальному провадженні;
- дослідити забезпечення балансу інтересів при постановленні слідчим суддею ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи;
- проаналізувати правову природу виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи;
- розглянути особливості обмеження права на недоторканність житла чи іншого володіння особи при проведенні обшуку у невідкладних випадках;
- провести дослідження проблем реалізації принципу пропорційності при проведенні огляду та слідчого експерименту у житлі чи іншому володінні особи;
- запропонувати доктринальне вирішення проблем, які стосуються реалізації принципу пропорційності при отриманні дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій у житлі чи іншому володінні особи;
- дослідити реалізацію принципу пропорційності при обмеженні публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи та контролю за вчиненням злочину, що проводиться у житлі чи іншому володінні особи.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються та припиняються між учасниками кримінального провадження у зв'язку з реалізацією принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння.

Предметом дослідження є реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння.

У дисертаційному дослідженні використано комплекс загальнонаукових, спеціально-юридичних та міждисциплінарних методів. Основу дослідження

склали діалектичний метод пізнання правових явищ, що дозволив розглядати право на недоторканність житла в єдності його змісту, форми, функціонального призначення та взаємодії з іншими конституційними правами й інтересами. Історико-правовий метод дав змогу дослідити еволюцію розуміння та нормативного закріплення принципу пропорційності в контексті обмеження права на житло в українському та зарубіжному праві. Метод системного аналізу застосовано для дослідження системи правових гарантій захисту права на недоторканність житла, а також для виявлення взаємозв'язків між нормами національного і міжнародного права.

Порівняльно-правовий метод став важливим інструментом аналізу практики застосування принципу пропорційності у правових системах інших країн, зокрема Німеччини, Франції та інших держав-членів Європейського Союзу, а також у практиці ЄСПЛ. Догматичний метод дозволив проаналізувати чинне національне законодавство України щодо підстав, меж і порядку обмеження права на недоторканність житла, а також з'ясувати колізії та прогалини у нормативному регулюванні. Формально-логічний метод сприяв чіткому тлумаченню норм, що стосуються втручання держави у сферу приватного володіння, та послідовному викладенню наукових висновків. Крім того, було використано емпіричні методи, зокрема аналіз судової практики КСУ, ЄСПЛ, ВС, що дозволило узагальнити тенденції у правозастосуванні та виявити характерні підходи до реалізації принципу пропорційності.

Також у дослідженні застосовувалися методи правового моделювання та прогностичного аналізу для формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового механізму забезпечення балансу між публічним інтересом і правом особи на недоторканність житла чи іншого володіння. Завдяки поєднанню зазначених методів вдалося досягти комплексного й глибокого аналізу предмета дослідження, що забезпечило обґрунтованість наукових висновків і практичну цінність сформульованих пропозицій.

Теоретичною основою дисертації стали наукові праці українських та іноземних учених у галузі кримінального процесуального права та інших галузей права, що стосуються теми дисертаційного дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять результати вивчення судових рішень у межах національної правової системи, у яких реалізовувались вимоги принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння, а також інших, гарантованих Конституцією України, прав і свобод за період з 2004-го до 2024 року; рішення ЄСПЛ; дані, отримані за результатами анкетування юристів-практиків (серед 74 респондентів – слідчі та дізнавачі органів Національної поліції України, прокурори, адвокати та судді). При підготовці дисертації використано особистий досвід роботи здобувача на посаді слідчого.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним із перших в Україні комплексних досліджень, що стосується проблем реалізації принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння. У дисертації сформульовано й

обґрунтовано низку висновків, спрямованих на вдосконалення нормативного регулювання, правового розуміння та тлумачення, а також практичну реалізацію принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння, зокрема:

вперше:

- визначено місце принципу пропорційності як елемента засади верховенства права, а також доведено, що легітимність обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння особи безпосередньо залежить від дотримання вимог принципу пропорційності в ході застосованого втручання;

- аргументовано необхідність закріплення у приписах КПК України, які встановлюють нормативне регулювання засади верховенства права у кримінальному провадженні, функціональних особливостей принципу пропорційності, з метою належної уніфікації правозастосування у випадках обмеження, гарантованих Конституцією України прав і свобод особи;

- обґрунтовано те, що принцип пропорційності варто ототожнювати з окремою гарантією права особи на недоторканність житла чи іншого володіння. Наведено вичерпний перелік випадків у правозастосуванні, правомірність яких безпосередньо залежить від дотримання уповноваженими на втручання суб'єктами вимог принципу пропорційності;

- визначено проблеми законодавчого регулювання процедури розгляду клопотання про обшук слідчим суддею, які перешкоджають повноцінній реалізації принципу пропорційності та створюють можливості для процесуального свавілля та зловживань. Розроблено практичні рекомендації для забезпечення найбільш оптимальної правової поведінки, залучених учасників кримінального провадження з метою недопущення нелегітимного обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння. Запропоновано внесення відповідних змін до КПК України;

- виокремлено низку законодавчих і практичних недоліків, які унеможливають належну реалізацію принципу пропорційності при виконанні ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, зокрема тих, які стосуються реалізації права особи на професійну правничу допомогу, вилучення майна, фіксації обшуку за допомогою технічних засобів, а також ознайомлення особи, яка зазнала втручання з матеріалами, отриманими в ході слідчої (розшукової) дії. Крім вирішення вищезазначених проблемних аспектів, аргументовано доцільність запровадження у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України можливості для оскарження ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, а також результатів проведеного обшуку особою, чиє право на недоторканність житла чи іншого володіння зазнало обмежень;

- досліджено проблеми позасудового проникнення до житла чи іншого володіння особи в невідкладних випадках. Висвітлено недоліки чинного КПК України в контексті суб'єктів, уповноважених на здійснення такого втручання, їх процесуальних можливостей, а також використання отриманих фактичних даних у подальшому кримінальному процесуальному доказуванні. З

метою більш дієвої реалізації принципу пропорційності в цьому випадку обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння особи запропоновано доповнення КПК України окремою нормою, яка б врегульовувала проведення обшуку житла чи іншого володіння особи в невідкладних випадках;

- висвітлено важливість більш глибоко розмежування обшуку від інших слідчих (розшукових) дій, які обмежують право особи на недоторканність житла чи іншого володіння, зокрема огляду та слідчого експерименту. Доведено, що проведення огляду та слідчого експерименту на підставах і у порядку, передбаченому для обшуку, не враховує специфіку цих слідчих (розшукових) дій і може перешкоджати повноті та всебічності досудового розслідування;

- запропоновано перегляд дієвості норм кримінального процесуального законодавства України у контексті реалізації принципу пропорційності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у житлі чи іншому володінні особи, а саме обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи та контролю за вчиненням злочину, що проводиться у житлі чи іншому володінні особи;

удосконалено:

- систему засад кримінального провадження, визначених Главою 2 КПК України;

- доктринальне розуміння кримінальних процесуальних гарантій;

- рекомендації для правозастосування щодо реалізації вимог принципу пропорційності як при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння, так і інших, гарантованих Конституцією України, прав і свобод особи;

- положення КПК України, які стосуються проведення, фіксації та використання у кримінальному процесуальному доказуванні результатів слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння;

дістало подальший розвиток:

- наукові положення щодо реалізації принципу пропорційності при обмеженні інших прав і свобод у кримінальному провадженні;

- наукові положення щодо вдосконалення функціональних можливостей учасників кримінального провадження, які обмежують право особи на недоторканність житла чи іншого володіння у зв'язку з проведенням відповідної слідчої (розшукової) та негласної слідчої (розшукової) дії;

- наукові положення щодо приведення у відповідність з нормами КПК України ЗУ «Про Національну поліцію», а також інших нормативно-правових актів, які встановлюють правовий статус «уповноваженої службової особи» в кримінальному процесуальному розумінні.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції впроваджені та використовуються в: практичній діяльності; освітньому процесі; науковій діяльності. Пропозиції, надані під час підготовки

дисертації, сприятимуть підвищенню ефективності слідчої, правозахисної та судової практики, забезпеченню прав і законних інтересів потерпілих, підозрюваних, обвинувачених, інших учасників кримінального провадження.

Основні положення і висновки дисертації оприлюднено на науково-практичних конференціях і круглих столах.

Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Після закінчення доповіді ад'юнкта присутніми були поставлені наступні питання:

Зарубей В.В.: Які основні проблеми реалізації принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння у правозастосуванні Ви розглядаєте?

Відповідь: Дякую за запитання. У межах дисертаційного дослідження я зосередився на кількох ключових проблемах реалізації принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння в правозастосовній практиці. Насамперед, однією з головних проблем є відсутність належної правової деталізації самого принципу пропорційності в кримінальному процесуальному законодавстві України. Хоча він впливає з конституційних норм та загальних засад кримінального провадження, механізм його прикладного застосування — зокрема, як критерій оцінки необхідності та допустимості втручання — у законі чітко не розкрито. Це створює значну дискрецію для органів досудового розслідування та судів, що призводить до формального або ситуативного тлумачення. Другою суттєвою проблемою є недостатнє обґрунтування клопотань про проведення обшуків чи інших процесуальних дій, які обмежують недоторканність житла. На практиці слідчі часто не доводять, що інші, менш інвазивні заходи були неможливими або недостатніми, що є прямим порушенням принципу пропорційності. При цьому слідчі судді не завжди вимагають від сторони обвинувачення проведення так званого “тесту на пропорційність”, який передбачає перевірку законної мети, необхідності, адекватності та співмірності втручання. Третьою проблемою є недостатній рівень судового контролю за дотриманням принципу пропорційності. У ряді випадків ухвали про дозвіл на обшук чи інше втручання містять лише формальні посилення на закон без глибокого аналізу, чому саме втручання є необхідним у конкретній ситуації. Це часто призводить до надмірного обмеження прав осіб, які навіть не є підозрюваними. Також існує проблема відсутності уніфікованих стандартів оцінки пропорційності у рішенні суду. Практика різних судів істотно варіюється: одні ухвали містять детальний аналіз, інші — формальні шаблонні конструкції. Це свідчить про відсутність єдиного підходу до тлумачення принципу пропорційності, що підриває правову визначеність і єдність судової практики. Окремо слід зазначити обмежені можливості ефективного оскарження обшуків чи інших форм втручання вже після їх проведення, що робить компенсаційні механізми захисту порушених прав формальними. Отже,

ключовими проблемами є: нормативна невизначеність принципу пропорційності, формальне обґрунтування процесуальних рішень, слабкий судовий контроль, відсутність усталеної практики застосування стандарту пропорційності та обмеженість захисту після фактичного втручання. Саме ці аспекти потребують доктринального осмислення й законодавчого вдосконалення, що і є предметом мого дисертаційного дослідження.

Іваницький С.О.: Яке значення для реалізації принципу пропорційності має безперервний відеозапис проникнення до житла чи іншого володіння?

Відповідь: Дякую за запитання. Безперервний відеозапис проникнення до житла чи іншого володіння має надзвичайно важливе значення для реалізації принципу пропорційності, оскільки виконує як гарантійну, так і контрольну функцію, забезпечуючи захист прав особи від зловживань та надмірного втручання з боку правоохоронних органів. Запис виступає засобом процесуальної фіксації фактичного обсягу і характеру втручання, що дозволяє суду та іншим учасникам кримінального провадження перевірити, чи дії уповноважених осіб відповідали заявленій меті та ухвалі слідчого судді. Це дає змогу оцінити, чи були вжиті всі можливі заходи для мінімізації шкоди правам і чи не було перевищено меж дозволеного. Наприклад, якщо в ухвалі йшлося лише про обшук однієї кімнати або предмета, а з відео видно обшук всього помешкання чи вилучення речей, не зазначених у клопотанні, це може свідчити про порушення принципу пропорційності. Також безперервний відеозапис сприяє підвищенню відповідальності посадових осіб, оскільки їхні дії перебувають під постійним візуальним контролем. Це мінімізує ризики зловживань, провокацій, неправомірного поведіння, незаконного вилучення майна або приниження гідності особи, що, своєю чергою, формує більш обережну та правомірну поведінку працівників правоохоронних органів тощо.

Соловйов Е.П.: Які заходи Ви пропонуєте вжити для вдосконалення гарантій запобігання та протидії процесуальному свавіллю при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій?

Відповідь: Дякую за запитання. У дисертаційному дослідженні я обґрунтовую позицію, що процесуальне свавілля при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій зокрема тих, що пов'язані з втручанням житло чи інше володіння залишається однією з найменш контрольованих і водночас найризикованіших сфер кримінального процесу. Тому задля вдосконалення гарантій запобігання і протидії свавіллю, я пропоную комплексні заходи як на законодавчому, так і на практичному рівнях. Зокрема, доцільно вдосконалити процедуру санкціонування негласних дій з боку слідчого судді, зобов'язавши суд не просто перевіряти формальну наявність клопотання, а проводити реальну оцінку пропорційності та необхідності втручання — із встановленням конкретного обсягу дозволу, меж, засобів і строку. Це передбачає обов'язкове застосування структурованого "тесту на пропорційність", аналогічного тому, який вимагає ЄСПЛ у справах про втручання в приватне життя. Також слід передбачити у КПК України обов'язковість детального мотивування в ухвалі

слідчого судді не лише щодо наявності підстав, а й щодо неможливості досягнення мети іншими, менш обтяжливими засобами. Нині в більшості ухвал домінує шаблонна аргументація, що унеможлиблює ефективний подальший контроль.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам.

Кандидат юридичних наук, доцент Римарчук О.В. Дисертаційне дослідження Зайцева Д.О. є важливим і своєчасним з огляду на потребу вдосконалення гарантій захисту прав особи при здійсненні процесуального втручання з боку держави. Робота присвячена складному й водночас фундаментальному питанню — реалізації принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння. Автор досліджує не лише нормативне закріплення цього принципу, а й його практичне втілення в діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду, враховуючи новітню практику Європейського суду з прав людини. У роботі обґрунтовано проблеми формального підходу до судового контролю за такими обмеженнями, запропоновано концептуальні шляхи вдосконалення законодавства та запровадження реального механізму оцінки пропорційності на кожному етапі процесуального втручання. Дисертація вирізняється системністю аналізу, глибоким теоретичним підґрунтям і чітким прикладним спрямуванням, що дозволяє розглядати її як вагомий внесок у розвиток кримінального процесуального права та судової практики України.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, професор Галаган О.І. Дисертаційне дослідження присвячене надзвичайно важливому аспекту кримінального процесу — дотриманню принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння. У сучасних умовах, коли правоохоронна система України функціонує в умовах воєнного стану, зростає ризик надмірного та необґрунтованого втручання в особисту сферу громадян. У цьому контексті дослідження має особливу цінність, оскільки не лише комплексно висвітлює проблематику застосування принципу пропорційності, а й пропонує ефективні механізми його практичної реалізації. Автор аргументовано обґрунтовує необхідність формалізації критерію пропорційності в кримінальному процесуальному законодавстві, запровадження дієвих процесуальних запобіжників та посилення ролі судового контролю. Робота

відрізняється міждисциплінарною глибиною, високим рівнем обґрунтованості висновків і актуальністю запропонованих рекомендацій. Її результати становлять інтерес не лише для науки, а й для практики — як для суддів, так і для працівників органів досудового розслідування та прокуратури.

Особливу увагу заслуговує використання у роботі широкого масиву емпіричних даних, зокрема результатів вивчення судових рішень, винесених у межах національної правової системи за двадцятирічний період — з 2004 по 2024 роки, в яких фіксується реалізація чи порушення вимог принципу пропорційності при втручанні в право особи на недоторканність житла чи іншого володіння. Автором проведено якісний аналіз прецедентної практики Європейського суду з прав людини, яка має важливе значення для правозастосування в Україні в умовах євроінтеграції. Важливо підкреслити, що Зайцев Д.О. не обмежується лише теоретичним аналізом — він залучив результати анкетування юристів-практиків: слідчих, дізнавачів, прокурорів, адвокатів і суддів (усього 74 респонденти), що дозволило поглянути на досліджувану проблему з позиції щоденного практичного застосування. Отримані емпіричні результати дозволили виявити ключові труднощі, з якими стикаються фахівці під час реалізації принципу пропорційності в реальних кримінальних провадженнях, а також сформулювати прикладні рекомендації щодо удосконалення відповідних процесуальних механізмів.

Особливу вагу має також те, що дисертаційне дослідження спирається на особистий практичний досвід, здобутий під час його роботи на посаді слідчого. Це не лише посилило прикладний компонент дисертації, а й забезпечило глибше розуміння реальних процесуальних проблем, з якими стикається слідчий при зверненні з клопотанням про обшук, проникненням до житла чи іншого володіння.

Варто додати, що всі зауваження автором були враховані після першого рецензування. При вивченні дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок. Дисертація Зайцева Дмитра Олександровича на тему «Реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, оригінальним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем досліджуваної проблематики. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Т. в. о. завідувача кафедри, доктор юридичних наук, професор Таран О.В. (голова засідання); кандидат юридичних наук, доцент Хабло О.Ю. (науковий керівник); професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Римарчук О.В. (рецензент); професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Галаган О.І. (рецензент); професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент Іваницький С.О.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Зарубей В.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Заїка С.О.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мельник О.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Чурікова І. В.; старший викладач кафедри Симчук А.С.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Соловйов Е.П.; завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хахуцяк О.Ю.; професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент, Макаров М.А.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Письменний Д.П.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Никоненко М.Я.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Степанова Г.М.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Черноус Ю.М.

Зайцев Д.О. висловив виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції його подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Зайцева Дмитра Олександровича на тему «Реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння»

Дисертація Зайцева Дмитра Олександровича на тему «Реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність дослідження зумовлюється його значущістю як для розвитку національної правової доктрини, так і для удосконалення правозастосовної практики в умовах сучасних викликів, перед якими постає система кримінальної юстиції України. У центрі дослідження перебуває принцип, який водночас є і конституційним орієнтиром, і універсальним мірилом допустимості державного втручання у сферу основоположних прав і свобод людини. У сучасному правопорядку, що тяжіє до європейської правової традиції та загальних цінностей демократичної держави, принцип пропорційності набуває фундаментального значення,

особливо у сфері кримінального провадження, яка за своєю природою передбачає можливість обмеження прав особи, зокрема права на недоторканність житла. Саме житло та інше володіння є сферою максимальної приватності, і будь-яке проникнення до нього, навіть санкціоноване судом, без належного дотримання принципу співмірності, може мати наслідком порушення гідності, безпеки та правової захищеності особи.

Підвищена актуальність обраної теми також зумовлена тим, що в умовах воєнного стану та високого рівня суспільної небезпеки держава отримує додаткові процесуальні інструменти, які дозволяють втручатися в приватну сферу особи. Проте навіть за таких обставин будь-яке обмеження прав людини, гарантованих Конституцією України та міжнародними договорами, має здійснюватися виключно за умов суворого дотримання принципу пропорційності. Це, у свою чергу, передбачає обов'язкову оцінку того, чи є втручання законним, чи переслідує воно легітимну мету, чи є необхідним в демократичному суспільстві та чи не перевищує меж допустимого у конкретних обставинах. У вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві принцип пропорційності не має чіткого нормативного вираження, що призводить до його ігнорування або формального застосування з боку органів досудового розслідування та суду. Водночас практика Європейського суду з прав людини, яка є джерелом права в Україні, наполягає на необхідності ретельної оцінки пропорційності у кожному конкретному випадку втручання у приватне життя чи житло особи.

Актуальність обраної теми підсилюється також недостатньою однорідністю судової практики, відсутністю єдиних підходів до визначення критеріїв обґрунтованості втручання, слабким інструментарієм перевірки відповідності такого втручання принципу пропорційності та відсутністю обов'язковості мотивування таких оцінок у судових ухвалях. В умовах формального підходу до санкціонування обшуків, виїмок, тимчасового доступу до речей і документів та інших процесуальних дій, пов'язаних із проникненням до житла, особливої потреби набуває вироблення чітких доктринальних підходів і конкретних процесуальних механізмів, які б унеможливили свавільне втручання у права особи.

Крім того, вибір теми обґрунтовується ще й емпіричною базою, зібраною дисертантом у процесі особистої практичної діяльності на посаді слідчого, а також за результатами вивчення великого масиву судової практики національного рівня за період 2004–2024 років, практики Європейського суду з прав людини та результатів соціологічного опитування юристів-практиків: слідчих, дізнавачів, прокурорів, суддів і адвокатів. Усі ці дані підтверджують наявність реальної проблеми, яка потребує доктринального осмислення та законодавчого вдосконалення.

Отже, обрана тема є не лише науково значущою, але й практично необхідною, адже її розробка дозволяє забезпечити дотримання міжнародних стандартів захисту прав людини, підвищити якість судового контролю, зменшити рівень зловживань у сфері кримінального процесу і водночас

сприяти формуванню ефективної, правомірної та гуманної моделі кримінального судочинства в Україні.

У процесі підготовки дисертаційного дослідження були проаналізовані й використані наукові праці провідних учених-процесуалістів, які досліджували окремі загальнотеоретичні та практичні аспекти реалізації принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння. Серед них – Ю. П. Аленін, Т. М. Балицький, В. В. Вапнярчук, О. В. Войтов, В. К. Волошина, Н. В. Глинська, В. О. Гринюк, А. О. Громовий, Б. М. Дердюк, В. А. Динту, В. Г. Дрозд, О. М. Дроздов, О. Л. Дульський, Т. Є. Дунаєва, Ю. Є. Євтушок, С. О. Заїка, О. В. Капліна, О. Б. Комарницька, В. В. Комашко, Ю. А. Комісарчук, Я. Ю. Конюшенко, М. В. Корнієнко, Г. Р. Крет, О. П. Кучинська, І. Ф. Літвінова, Є. Д. Лук'янчиков, О. А. Лучко, М. А. Макаров, М. А. Мельниченко, А. І. Михайлова, В. С. Могила, Л. О. Неводнича, Л. М. Перцова-Тодорова, А. В. Підгородинська, М. А. Погорецький, О. І. Полухович, О. В. Салманов, Ю. В. Сас, Д. В. Сімонович, О. С. Смірнов, О. В. Сосніна, А. В. Столітній, С. М. Тарасюк, Д. М. Толпиго, О. О. Торбас, Б. А. Тоцький, В. Г. Уваров, Т. І. Фулей, О. Ю. Хабло, Ю. В. Циганюк, Ю. А. Чаплинська, Д. В. Шилін, О. В. Шульга та інші. Проте результати їхніх досліджень не вичерпали всіх аспектів порушеної проблематики: низка важливих теоретичних і прикладних питань залишилася поза межами наукового опрацювання, що зумовлює необхідність подальшого вивчення зазначеної теми та обґрунтовує вибір її для дисертаційного дослідження.

З огляду на вищезазначене, дослідження має як теоретичну, так і практичну значущість, оскільки його результати можуть бути використані для вдосконалення наявних гарантій прав особи у кримінальному процесі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертаційного дослідження визначено відповідно до комплексної наукової програми «Основні напрямки реформування законодавства України у контексті Європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0104U004048), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки (постанова загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454); Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 28 вересня 2021 року (протокол № 18).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є об'єктивне, комплексне дослідження та впровадження в законотворчість і правозастосування рекомендацій щодо вирішення наявних проблем реалізації

принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння.

Для досягнення зазначеної мети перед дисертаційним дослідженням поставленні наступні завдання:

- здійснити історико-правовий аналіз виникнення та становлення принципу пропорційності у сфері національних і міжнародних кримінальних процесуальних відносин;
- визначити місце принципу пропорційності у системі засад кримінального провадження;
- розглянути принцип пропорційності як гарантію права на недоторканність житла чи іншого володіння особи у кримінальному провадженні;
- дослідити забезпечення балансу інтересів при постановленні слідчим суддею ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи;
- проаналізувати правову природу виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи;
- розглянути особливості обмеження права на недоторканність житла чи іншого володіння особи при проведенні обшуку у невідкладних випадках;
- провести дослідження проблем реалізації принципу пропорційності при проведенні огляду та слідчого експерименту у житлі чи іншому володінні особи;
- запропонувати доктринальне вирішення проблем, які стосуються реалізації принципу пропорційності при отриманні дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій у житлі чи іншому володінні особи;
- дослідити реалізацію принципу пропорційності при обстеженні публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи та контролю за вчиненням злочину, що проводиться у житлі чи іншому володінні особи.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються та припиняються між учасниками кримінального провадження у зв'язку з реалізацією принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння.

Предметом дослідження є реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння.

Методи дослідження. У дисертаційному дослідженні використано комплекс загальнонаукових, спеціально-юридичних та міждисциплінарних методів. Основу дослідження склали *діалектичний метод пізнання правових явищ*, що дозволив розглядати право на недоторканність житла в єдності його змісту, форми, функціонального призначення та взаємодії з іншими конституційними правами й інтересами. *Історико-правовий метод* дав змогу дослідити еволюцію розуміння та нормативного закріплення принципу пропорційності в контексті обмеження права на житло в українському та зарубіжному праві. *Метод системного аналізу* застосовано для дослідження системи правових гарантій захисту права на недоторканність житла, а також для виявлення взаємозв'язків між нормами національного і міжнародного права.

Порівняльно-правовий метод став важливим інструментом аналізу практики застосування принципу пропорційності у правових системах інших країн, зокрема Німеччини, Франції та інших держав-членів Європейського Союзу, а також у практиці ЄСПЛ. *Догматичний метод* дозволив проаналізувати чинне національне законодавство України щодо підстав, меж і порядку обмеження права на недоторканність житла, а також з'ясувати колізії та прогалини у нормативному регулюванні. *Формально-логічний метод* сприяв чіткому тлумаченню норм, що стосуються втручання держави у сферу приватного володіння, та послідовному викладенню наукових висновків. Крім того, було використано *емпіричні методи*, зокрема *аналіз судової практики КСУ, ЄСПЛ, ВС*, що дозволило узагальнити тенденції у правозастосуванні та виявити характерні підходи до реалізації принципу пропорційності.

Також у дослідженні застосовувалися *методи правового моделювання та прогностичного аналізу* для формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового механізму забезпечення балансу між публічним інтересом і правом особи на недоторканність житла чи іншого володіння. Завдяки поєднанню зазначених методів вдалося досягти комплексного й глибокого аналізу предмета дослідження, що забезпечило обґрунтованість наукових висновків і практичну цінність сформульованих пропозицій.

Емпіричну базу дослідження становлять результати вивчення судових рішень у межах національної правової системи, у яких реалізовувались вимоги принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння, а також інших, гарантованих Конституцією України, прав і свобод за період з 2004-го до 2024 року; рішення ЄСПЛ; дані, отримані за результатами анкетування юристів-практиків (серед 74 респондентів – слідчі та дізнавачі органів Національної поліції України, прокурори, адвокати та судді). При підготовці дисертації використано особистий досвід роботи здобувача на посаді слідчого.

Наукова новизна отриманих результатів:

вперше:

- визначено місце принципу пропорційності як елемента засади верховенства права, а також доведено, що легітимність обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння особи безпосередньо залежить від дотримання вимог принципу пропорційності в ході застосованого втручання;
- аргументовано необхідність закріплення у приписах КПК України, які встановлюють нормативне регулювання засади верховенства права у кримінальному провадженні, функціональних особливостей принципу пропорційності, з метою належної уніфікації правозастосування у випадках обмеження, гарантованих Конституцією України прав і свобод особи;
- обґрунтовано те, що принцип пропорційності варто ототожнювати з окремою гарантією права особи на недоторканність житла чи іншого володіння. Наведено вичерпний перелік випадків у правозастосуванні, правомірність яких

безпосередньо залежить від дотримання уповноваженими на втручання суб'єктами вимог принципу пропорційності;

- визначено проблеми законодавчого регулювання процедури розгляду клопотання про обшук слідчим суддею, які перешкоджають повноцінній реалізації принципу пропорційності та створюють можливості для процесуального свавілля та зловживань. Розроблено практичні рекомендації для забезпечення найбільш оптимальної правової поведінки, залучених учасників кримінального провадження з метою недопущення нелегітимного обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння. Запропоновано внесення відповідних змін до КПК України;

- виокремлено низку законодавчих і практичних недоліків, які унеможливають належну реалізацію принципу пропорційності при виконанні ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, зокрема тих, які стосуються реалізації права особи на професійну правничу допомогу, вилучення майна, фіксації обшуку за допомогою технічних засобів, а також ознайомлення особи, яка зазнала втручання з матеріалами, отриманими в ході слідчої (розшукової) дії. Крім вирішення вищезазначених проблемних аспектів, аргументовано доцільність запровадження у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України можливості для оскарження ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, а також результатів проведеного обшуку особою, чие право на недоторканність житла чи іншого володіння зазнало обмежень;

- досліджено проблеми позасудового проникнення до житла чи іншого володіння особи в невідкладних випадках. Висвітлено недоліки чинного КПК України в контексті суб'єктів, уповноважених на здійснення такого втручання, їх процесуальних можливостей, а також використання отриманих фактичних даних у подальшому кримінальному процесуальному доказуванні. З метою більш дієвої реалізації принципу пропорційності в цьому випадку обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння особи запропоновано доповнення КПК України окремою нормою, яка б врегульовувала проведення обшуку житла чи іншого володіння особи в невідкладних випадках;

- висвітлено важливість більш глибоко розмежування обшуку від інших слідчих (розшукових) дій, які обмежують право особи на недоторканність житла чи іншого володіння, зокрема огляду та слідчого експерименту. Доведено, що проведення огляду та слідчого експерименту на підставах і у порядку, передбаченому для обшуку, не враховує специфіку цих слідчих (розшукових) дій і може перешкоджати повноті та всебічності досудового розслідування;

- запропоновано перегляд дієвості норм кримінального процесуального законодавства України у контексті реалізації принципу пропорційності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у житлі чи іншому володінні особи, а саме обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи та контролю за вчиненням злочину, що проводиться у житлі чи іншому володінні особи;

удосконалено:

- систему засад кримінального провадження, визначених Главою 2 КПК України;
- доктринальне розуміння кримінальних процесуальних гарантій;
- рекомендації для правозастосування щодо реалізації вимог принципу пропорційності як при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння, так і інших, гарантованих Конституцією України, прав і свобод особи;
- положення КПК України, які стосуються проведення, фіксації та використання у кримінальному процесуальному доказуванні результатів слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння;

дістало подальший розвиток:

- наукові положення щодо реалізації принципу пропорційності при обмеженні інших прав і свобод у кримінальному провадженні;
- наукові положення щодо вдосконалення функціональних можливостей учасників кримінального провадження, які обмежують право особи на недоторканність житла чи іншого володіння у зв'язку з проведенням відповідної слідчої (розшукової) та негласної слідчої (розшукової) дії;
- наукові положення щодо приведення у відповідність з нормами КПК України ЗУ «Про Національну поліцію», а також інших нормативно-правових актів, які встановлюють правовий статус «уповноваженої службової особи» в кримінальному процесуальному розумінні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації теоретичні положення, висновки й пропозиції (2021-2025 роки) впроваджено й використовуються в:

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані висновки та пропозиції впроваджено й може бути використано в:

- *науково-дослідній сфері* для подальшого дослідження особливостей реалізації принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 27 березня 2025 року);
- *правозастосовній діяльності правоохоронних органів* при розробленні та вдосконаленні методичних рекомендацій з питань проведення слідчих розшукових (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, які обмежують, гарантовані Конституцією України права та свободи (акт впровадження слідчого відділу Обухівського районного управління поліції Головного управління Національної поліції в Київській області від 14 квітня 2025 року);
- *у практичній діяльності органів суду* при здійсненні судового контролю за обмеженнями прав і свобод особи у кримінальному провадженні (акт впровадження Ржищівського міського суду Київської області від 07 квітня 2025 року);

– освітньому процесі, зокрема під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Адвокатура України», «Актуальні питання кримінального процесуального права», «Судові та правоохоронні органи України» тощо, підготовки підручників, науково-практичних посібників і методичних рекомендацій (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 27 березня 2025 року).

Особистий внесок здобувачки в опублікованих у співавторстві працях полягає в проведенні самостійних теоретичних і практичних досліджень. Ідеї та напрацювання, що належать співавторам наукових статей за темою дисертації, автором не використовувалися. У статтях, опублікованих у співавторстві, авторська частка становить не менше 70 %.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дисертації оприлюднено на наступних міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, засіданнях круглого столу: «Актуальні проблеми кримінального процесу та криміналістики» (Харків, 29 жовтня 2021 року); «Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (Дніпро, 4-5 лютого 2022 року); «Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану» (Київ, 26 травня 2022 року); «Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану» (Київ, 18 листопада 2022 року); «Актуальні проблеми кримінального права» (Київ, 30 грудня 2022 року).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 5 статей у наукових фахових виданнях України, 5 тез доповідей на наукових конференціях, у тому числі міжнародних, а саме:

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Зайцев Д. О., Заїка С. О. Генеза принципу пропорційності у системі джерел міжнародного та національного кримінального процесуального права. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. 2022. № 5. С. 564-567.

2. Зайцев Д. О. Проблеми позасудового обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння у кримінальному процесі України. *Наукове видання «Юридичний вісник»*. 2022. № 5. С. 290-298.

3. Zaitsev D. Aspects of the implementation of the principle of proportionality during the execution of a decision on permission to search a person's home or other property. *Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2023. Vol. 13. №. 4. P. 44-48.

4. Зайцев Д. О. Розгляд слідчим суддею клопотання про обшук: проблеми законодавчого регулювання та сучасного правозастосування. *«Право і суспільство»*. 2023. Вип. 6. С. 303-309.

Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Зайцев Д. О. Принцип пропорційності як гарантія недоторканості житла чи іншого володіння особи у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми кримінального процесу та криміналістики: тези доп. Міжнар. Наук.-практ. Конф. (м. Харків, 29 жовт. 2021 р.) / МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ. ; Ташкент. Держ. Юрид. Ун-т. Харків : ХНУВС, 2021. С. 154-155.*

2. Зайцев Д. О. Застосування принципу пропорційності під час регулювання кримінальних процесуальних правовідносин. *Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 4–5 лютого 2022 р. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2022. С. 55-57.

3. Зайцев Д. О. Окремі аспекти реалізації принципу пропорційності при проведенні обшуку в умовах воєнного стану. *Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану*, м. Київ, 26 травня 2022 р., НАВС, 2022. С. 78-81.

4. Зайцев Д. О. Проблеми участі адвоката або представника в проведенні обшуку житла чи іншого володіння особи в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2022. Том 27, № 3. С. 187–189.

5. Зайцев Д. О. Окремі аспекти кримінально-правової охорони права особи на недоторканність житла чи іншого володіння. *Матеріали конференції Національної академії внутрішніх справ*. 30.12.2022. Київ. С. 228-230.

Характеристика особистості здобувача. Зайцев Дмитро Олександрович, 1998 року народження, освіта вища – юридична, у 2020 році закінчив Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Право» (диплом магістра). З вересня 2021 року по сьогоднішній день ад'юнкт денної форми навчання Національної академії внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Зайцева Дмитра Олександровича «Реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Зайцева Дмитра Олександровича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261

(зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Зайцева Дмитра Олександровича «Реалізація принципу пропорційності при обмеженні права особи на недоторканність житла чи іншого володіння» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 17, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий -

Т.в.о. завідувача кафедри кримінального процесу

Національної академії внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор

 Олена ТАРАН